

Sygn. akt I PZ 2/19

POSTANOWIENIE

Dnia 20 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera

w sprawie z powództwa R. K., I. P., K. S., W. S. i X. Y.
przeciwko Spółce [...] Spółce Akcyjnej w B.
o rekompensatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 20 marca 2019 r.,
zażaleń powódek na postanowienie Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w K.
z dnia 20 września 2018 r., sygn. akt IX Pa [...],

umarza postępowanie zażaleniowe.

UZASADNIENIE

Powódki R. K., I. P., K. S., W. S. i X. Y. wniosły odwołania od wydanych przez pozwaną Spółkę [...] S.A. w B. decyzji odmawiających wypłaty rekompensaty w kwocie 10.000 zł z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla.

Sąd Rejonowy w B., wyrokiem z 23 kwietnia 2018 r., oddalił powództwa.

Sąd Rejonowy ustalił, że powódki były pracownikami jednej z kopalń wchodzących w skład K. S.A. w K.. Nabyły prawo do świadczeń emerytalno-rentowych po dniu 1 stycznia 2015 r. Uchwałą zarządu K. S.A. z 19 września 2014 r. – w związku z trudną sytuacją ekonomiczno-finansową Spółki i zagrożeniem upadłością – od 1 stycznia 2015 r. zlikwidowano prawo emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób do bezpłatnego węgla. Ponadto wypowiedziano porozumienia zawarte między zarządem K. S.A. i zakładowymi organizacjami

związkowymi dotyczące tej kwestii. W tym stanie rzeczy strona pozwana odmówiła wypłacenia powódkom rekompensaty z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla.

Powołując się na odpowiednie przepisy ustawy z dnia 12 października 2017 r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017 r., poz. 1971), Sąd Rejonowy uznał, że roszczenia powódek są bezzasadne, ponieważ powódki nie spełniają przesłanek do przyznania im rekompensaty, albowiem w dacie nabycia przez nie prawa do emerytury lub renty i rozpoczęcia jej pobierania wewnątrzzakładowe przepisy obowiązujące u pracodawcy nie przewidywały już prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów. K. S.A. z dniem 1 stycznia 2015 r. zlikwidowała prawo emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób do bezpłatnego węgla.

W wyroku z 22 lipca 2015 r., I BP 9/14 (LEX nr 1767096, OSP 2017 nr 3, poz. 20) Sąd Najwyższy uznał, że uprawnienia przyznane emerytom i rencistom w układzie zbiorowym pracy (art. 239 § 2 k.p.) mogą być następnie uchylone w wyniku zmiany dotychczasowego układu (np. w drodze protokołu dodatkowego). Ponadto art. 241¹³ § 2 k.p. nie ma zastosowania do emerytów, gdyż nie można wypowiedzieć warunków umowy o pracę lub innego aktu stanowiącego podstawę nawiązania stosunku pracy, skoro taki stosunek prawny nie istnieje.

Ostatecznie Sąd Rejonowy przyjął, że powódki nie spełniały ustawowych przesłanek warunkujących nabycie prawa do rekompensaty. Z tej przyczyny ich powództwa zostały oddalone.

Powódki wniosły apelacje od wyroku Sądu Rejonowego, zarzucając naruszenie: 1) art. 3 w związku z art. 2 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 12 października 2017 r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla; 2) art. 233 k.p.c.

W odpowiedzi na apelacje powódek strona pozwana wniosła o ich oddalenie.

Na rozprawie apelacyjnej w dniu 20 września 2018 r. pełnomocnik powódek cofnął apelacje i wniósł o nieobciążanie powódek kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej.

W tej sytuacji Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z 20 września 2018 r. umorzył postępowanie apelacyjne i odstąpił od obciążania powódek kosztami postępowania apelacyjnego.

W uzasadnieniu postanowienia o umorzeniu postępowania apelacyjnego znalazło się stwierdzenie, że wobec cofnięcia apelacji Sąd Okręgowy na zasadzie art. 391 § 2 k.p.c. umorzył postępowanie apelacyjne, gdyż oświadczenia stron procesu o cofnięciu apelacji nie podlegają kontroli sądu (postanowienie Sądu Najwyższego z 29 maja 2000 r., III CZP 6/00, LEX nr 2157966).

Pełnomocnik powódek wniósł 25 września 2018 r. jednakowo brzmiące pisma procesowe, zatytułowane „Odwołanie oświadczenia o cofnięciu apelacji”, z informacją o złożeniu przez powódki oświadczeń o odwołaniu złożonych przez pełnomocnika na rozprawie apelacyjnej w dniu 20 września 2018 r. oświadczeń o cofnięciu apelacji. Wniósł o potraktowanie tych pism jako zażaleń na zawarte w orzeczeniu z 20 września 2018 r. postanowienie o umorzeniu postępowania apelacyjnego.

W załączonych oświadczeniach powódek o odwołaniu oświadczenia o cofnięciu apelacji, dołączonych do pisma pełnomocnika, znalazło się wyjaśnienie, że powódki podjęły decyzje o cofnięciu apelacji wobec pojawiających się w mediach informacji o nowelizacji ustawy (z dnia 12 października 2017 r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla), która ma rozszerzyć krąg osób uprawnionych także o osoby pobierające świadczenia przedemerytalne. Błędne przekonanie i cofnięcie „pozwu” (faktycznie – apelacji) wynikało z zamieszania stworzonego przez ustawodawcę, różnych projektów, zapewnień w mediach, że osoby pobierające świadczenia przedemerytalne również mają otrzymać rekompensatę, oraz niepewności powódek co do prawa do rekompensaty w przyszłości.

W uzasadnieniu zażaleń (pism z 25 września 2018 r. zawierających wnioski o ich potraktowanie jako zażaleń) pełnomocnik powódek stwierdził, że powódki podjęły decyzję o cofnięciu „pozwu” (faktycznie – apelacji) wobec pojawiających się w mediach informacji o zaawansowanych pracach legislacyjnych nad projektem ustawy mającym rozszerzyć krąg uprawnionych do rekompensaty również o osoby pobierające świadczenie przedemerytalne. Po przeanalizowaniu dostępnych w Internecie i prasie projektów ustawy powódki stwierdziły, że nie można ustalić, kiedy uzgodniony projekt ustawy zostanie przedłożony w Sejmie, jak również czy nowy stan prawny obejmie powódki. W konsekwencji błędne przekonanie powódek

co do tego, że ustawodawca ureguje ich sytuację prawną w sposób niebudzący wątpliwości i korzystny dla nich, skłoniło je do cofnięcia „pozwu”.

Zażalenia powódek zostały przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozpoznania.

Przed rozpoznaniem zażaleń pełnomocnik powódek złożył pismo procesowe datowane na 31 stycznia 2019 r., w którym oświadczył, że w imieniu powódek cofa zażalenia z 25 września 2018 r. wniesione na zawarte w orzeczeniu z 20 września 2018 r. postanowienie w przedmiocie umorzenia postępowania (apelacyjnego).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Pisma procesowe pełnomocnika powódek zatytułowane „Odwołanie oświadczenia o cofnięciu apelacji”, złożone w ustawowym terminie przewidzianym dla wniesienia zażalenia na postanowienia sądu drugiej instancji kończące postępowanie w sprawie (art. 394¹ § 2 k.p.c.), należało potraktować jako zażalenia na postanowienie o umorzeniu postępowania apelacyjnego.

Pisma procesowe pełnomocnika powódek z 30 stycznia 2019 r. nie zawierają żadnego wyjaśnienia przyczyn cofnięcia zażaleń wniesionych 25 września 2018 r. na postanowienie Sądu Okręgowego z 20 września 2019 r. w przedmiocie umorzenia postępowania apelacyjnego (do czego doszło w wyniku cofnięcia przez powódki apelacji).

Można się jedynie domyślać, że cofnięcie przez pełnomocnika powódek zażalenia ma związek z uchwaleniem i wejściem w życie ustawy z dnia 23 listopada 2018 r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla oraz z tytułu zaprzestania pobierania bezpłatnego węgla przez osoby niebędące pracownikami przedsiębiorstwa górniczego (Dz.U. z 2019 r., poz. 29), która została opublikowana w Dzienniku Ustaw 7 stycznia 2019 r. i weszła w życie po upływie 14 dni od jej ogłoszenia, czyli 22 stycznia 2019 r.

Ustawa ta określa zasady i sposób realizacji świadczenia rekompensacyjnego z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla oraz z tytułu zaprzestania pobierania bezpłatnego węgla w naturze lub w ekwiwalencie

pieniężnym, zwanego „rekompensatą”, przez osoby niebędące pracownikami przedsiębiorstwa górniczego.

W art. 2 ustawa ta zawiera katalog osób uprawnionych do rekompensaty, który obejmuje:

a) uprawnionych do bezpłatnego węgla na podstawie postanowień układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń:

- byłych pracowników, których stosunek pracy został rozwiązany z przedsiębiorstwem górniczym na podstawie ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (Dz.U. z 2018 r., poz. 1969) i którzy po ustaniu tego stosunku pracy nabyli prawo do zasiłku dla bezrobotnych oraz bezpośrednio po zakończeniu pobierania tego zasiłku nabyli prawo do świadczenia przedemerytalnego i je pobierali,

- emerytów i rencistów, mających ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, którzy zamiast emerytury lub tej renty pobierają rentę rodzinną po zmarłym współmałżonku,

- wdowy, wdowców i sieroty, mających ustalone prawo do renty rodzinnej po pracowniku zmarłym w czasie trwania stosunku pracy, emerycie lub renciście z przedsiębiorstwa górniczego, jeżeli utrata uprawnienia do bezpłatnego węgla nie została im zrekompensowana w jakikolwiek inny sposób,

b) wdowy i wdowców, mających ustalone prawo do renty rodzinnej po osobie uprawnionej w rozumieniu art. 2 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 12 października 2017 r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. poz. 1971), zwanej dalej "ustawą o świadczeniu rekompensacyjnym",

c) osoby uprawnione w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym, którym nie wypłacono świadczenia rekompensacyjnego z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla, z wyjątkiem osób, którym przedsiębiorstwo wypłacające udzieliło pisemnej odmowy, o której mowa w art. 5 ust. 9 tej ustawy,

d) wdowy, wdowców i sieroty otrzymujących świadczenia specjalne, o których mowa w art. 82 ust. 1 i art. 83 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 i 2245), albo mających ustalone prawo do renty rodzinnej po pracowniku przedsiębiorstwa górniczego zmarłym w czasie trwania stosunku pracy lub byłym pracowniku, o którym mowa w lit. a *tiret* pierwsze, pobierających bezpłatny węgiel w naturze lub w ekwiwalencie pieniężnym, którym przedsiębiorstwo górnicze zaprzestało wydawać bezpłatny węgiel lub wypłacać ekwiwalent pieniężny przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy.

Z pisma pełnomocnika powódek, cofającego zażalenia powódek na postanowienie o umorzeniu postępowania apelacyjnego, nie wynika, czy powódki mieszczą się którejs z kategorii osób uprawnionych. Można jednak zakładać, że ustawa z dnia 23 listopada 2018 r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla oraz z tytułu zaprzestania pobierania bezpłatnego węgla przez osoby niebędące pracownikami przedsiębiorstwa górniczego zawiera regulacje satysfakcjonujące dla nich i z tej przyczyny zdecydowały się na cofnięcie zażalenia na postanowienie o umorzeniu postępowania apelacyjnego.

Sąd Najwyższy zdecydował o umorzeniu postępowania zażaleniowego, kierując się stanowiskiem profesjonalnego pełnomocnika powódek i zakładając, że umorzenie postępowania zażaleniowego (i tym samym prawomocne umorzenie postępowania apelacyjnego) nie narusza słusznego interesu powódek (art. 469 k.p.c.).

Na marginesie Sąd Najwyższy uznaje za konieczne podkreślenie, że błędny jest pogląd Sądu Okręgowego co do tego, że oświadczenie stron o cofnięciu apelacji w sprawie z zakresu prawa pracy nie podlega kontroli sądu. Obowiązek tej kontroli wynika z art. 469 k.p.c. Powołane przez Sąd Okręgowy orzeczenie Sądu Najwyższego (postanowienie z 29 maja 2000 r., III CZP 6/00, LEX nr 2157966) dotyczy „zwykłego” postępowania cywilnego, a nie postępowania odrębnego w sprawach z zakresu prawa pracy, w których sąd pracy dokonuje kontroli aktów dyspozytywnych stron na podstawie (i według kryteriów) art. 469 k.p.c. Przepis ten stanowi, że sąd uzna zawarcie ugody, cofnięcie pozwu, sprzeciwu lub środka odwoławczego oraz zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia za niedopuszczalne

także wówczas, gdyby czynność ta naruszała słuszny interes pracownika lub ubezpieczonego. Ocena sądu, czy cofnięcie apelacji (także zażalenia) nie narusza słusznego interesu pracownika (art. 469 k.p.c.) dokonywana jest według kryteriów obiektywnych – w konfrontacji z zasadnością roszczeń pracownika (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z 22 listopada 2001 r., I PKN 680/00, OSNP 2003, nr 20, poz. 488; z 14 maja 2003 r., I PK 493/02, LEX nr 1147736; z 21 stycznia 2013 r., II PK 157/12, LEX nr 1555433).

Uznając, że cofnięcie zażaleń w rozpoznawanej sprawie nie narusza słuszných interesów powódek (w rozumieniu art. 469 k.p.c.), Sąd Najwyższy umorzył postępowania zażaleniowe na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 2 k.p.c.